

Muuttuvan elämäntilanteen muistilista työelämään siirtyvälle

Vuositasoinen tarkastelu

1. Kertaluonteiset kulut tai hankinnat 3. Aikataulu 4. Muutoksen arviointi

2. Säästö- tai sijoituskohteet

TÄYTTÖOHJEET

1. Kertaluonteiset kulut tai hankinnat

Listaa, mitä merkittäviä kertaluonteisia kuluja tai hankintoja oletat elämääsi seuraavan vuoden sisällä kuulumaan (esim. vakuutuksia, kirjallisuutta, kotiin liittyviä hankintoja tms.). *Huom. Jos täyttötila ei riitä, voit laatia listasi myös erilliselle paperille.*

2. Säästö- tai sijoituskohteet

Listaa, mitä tavoitteita tai tarkoituksia varten aiot tai haluaisit lisäksi säästää tai sijoittaa (esim. lomamatka, asunto, eläke, tms.).

3. Aikataulu

Tarkastele nyt jokaista kuluja, hankintaa, säästö- tai sijoituskohteita yksi kerrallaan ja listaa, milloin kyseinen tapahtuma tulisi mahdollisesti ajankohtaiseksi (esim. lomamatka = heinäkuu).

4. Muutoksen arviointi

Tarkastele sitten kaikkia listaamiasi kuluja, hankintoja, säästö- ja sijoituskohteita ja vertaa niitä nykyiseen tilanteeseesi. Valitse sopivin vaihtoehto: kuluttaminen / rahankäyttö tai säästäminen / sijoittaminen pienenee = ↓ säilyy samana = → kasvaa = ↑
en tiedä / en pysty arvioimaan = ?. Löydät vinkkejä muutoksen hahmottamiseen myös seuraavilta sivuilta.

Mikäli kuluttamisesi / rahankäyttösi tai säästämisestä / sijoittamisesi kasvaa (↑) tai pienenee (↓), yritä arvioida viereen euromääräinen muutos (esim. työttömyyskassan jäsenyys = 100€ vs. opiskelijajäsenyys työttömyyskassassa = 0€, muutos siis ↑ +100€).

4. Lopuksi

Tarkastele nyt kokonaisuutta. Kuinka paljon oletat vuosittaisen kuluttamisesi / rahankäyttösi tai säästämisestä / sijoittamisesi muuttuvan – ja mihin suuntaan? Onko kyse mielestäsi pienestä vai suuresta muutoksesta? Pystytkö arvioimaan muutosta? Mitä apua tai tukea tarvitsisit tilanteen hahmottamiseksi? Löydät seuraavilta sivuilta vinkkejä tahoista, joiden puoleen voit tarvittaessa kääntyä.

Muuttuvan elämäntilanteen muistilista työelämään siirtyvälle

Vuositasoinen tarkastelu

KULUTTAJALIITTO

KONSUMENTFÖRBUNDET

ESIMERKKI

1. Kertaluonteiset kulut tai hankinnat

kotivakuutus

työttömyyskassan jäsenmaksu

ammattiin liittyvää kirjallisuutta

uusi pesukone

siistit kengät

kulutusluoton (+ korkojen) poismaksu

2. Säästö- tai sijoituskohteet

ensi kesän lomamatka

oma asunto – alkupääoma

matkalaukku (työmatkoja varten, jos tarvitsen)

- kulutusluoton korot

3. Aikataulu

huhtikuu

ensi viikolla

syksy

heti

heti

ensimmäisestä palkasta

4. Muutoksen arviointi

↓ → ↑ ? _____ €

↓ → ↑ ? + 100 €

↓ → ↑ ? + 100 €

↓ → ↑ ? + 400 €

↓ → ↑ ? + 90 €

↓ → ↑ ? + 420 €

↓ → ↑ ? _____ €

↓ → ↑ ? _____ €

↓ → ↑ ? _____ €

↓ → ↑ ? _____ €

↓ → ↑ ? + 5.000 €

↓ → ↑ ? + 300? €

↓ → ↑ ? - 40 €

↓ → ↑ ? _____ €

↓ → ↑ ? _____ €

↓ → ↑ ? _____ €

↓ → ↑ ? _____ €

↓ → ↑ ? _____ €

Panu 23 v., siirtymässä työelämään

1. Kertaluonteiset kulut tai hankinnat

Panun merkittävät kertaluonteiset kulut ja hankinnat liittyvät kotiin sekä uuden työn aloitukseen. Hän tarvitsee esimerkiksi uuden pesukoneen sekä siistit kengät asiakastapaamisiin. Lisäksi hän suunnittelee maksavansa ensimmäisen palkkansa saatuaan pois aiemmin hankkimansa kulutusluoton.

2. Säästö- tai sijoituskohteet

Panu suunnittelee aikovansa jatkaa säästämistä seuraavan kesän lomamatkaa varten. Hän arvioi myös voivansa kartuttaa asuntosäästöjä tulevista palkkatuloistaan. Lisäksi hän suunnittelee laittavansa säästöön hieman rahaa matkalaukku varten, mikäli sellaiselle tulee tarvetta.

3. Aikataulu

Uusi pesukone ja siistit työkengät ovat välttämättömiä ja kiireellisiä hankintoja, kun taas säästö- ja sijoituskohteet eivät ole välittömästi ajankohtaisia.

4. Muutoksen arviointi

Töiden aloitukseen liittyvä uusia, ylimääräisiä hankintoja. Panu suunnittelee myös säästävänsä uusista tuloistaan, sekä hankkiutuvansa eroon korkeakorkoisesta kulutusluotostaan.

4. Lopuksi

Kokonaisuudessaan Panu arvioi rahankäyttönsä kasvavan seuraavan vuoden aikana +6370€ (= 100 + 100 + 400 + 90 + 420 + 5000 + 300 - 40).

Muuttuvan elämäntilanteen muistilista työelämään siirtyvälle

Vinkkejä vuositason muutoksen hahmottamiseen

Tämän listauksen tarkoituksena on auttaa hahmottamaan asioita, jotka mahdollisesti ovat uusia ja aiheuttavat muutoksia vuosittaisessa kuluttamisessa tai rahankäytössä.

Ammattiliiton tai työttömyyskassan jäsenmaksu	Ammattiliittoon kuulumalla saat tukea ja neuvoa ongelmatilanteisiin työpaikalla. Työttömyyskassaan liittymällä saat korkeampaa työttömyystukea, jos jäät työttömäksi. Vuosimaksut vaihtelevat paljon, tarkista maksu omasta liitostasi.
Vuokravakuus uudessa asunnossa	Vakuus saattaa olla esimerkiksi kahden vuokran suuruinen. Vuokravakuuden saa takaisin, kun muuttaa asunnosta pois, mikäli asunnon on pitänyt hyvässä kunnossa.
Vakuutus	Ainakin matkavakuutus on hyvä olla ja useimmat vuokranantajat edellyttävät kotivakuutuksen ottamista. Huomioi nuorisoalennukset. Liikennekäytössä olevan ajoneuvon liikennevakuutus on lakisääteinen ja pakollinen. Vakuutuksen maksaminen yhdessä erässä (kerran vuodessa) on usein edullisempaa, mutta jos summa tuntuu liian suurelta kerralla maksettavaksi, voit maksaa sen myös useissa osissa. Vakuutus kannattaa kilpailuttaa eli vertailla eri yhtiöitä ja valita niistä edullisin. Viitebudjetissa* yksiön kotivakuutuksen hinnaksi on arvioitu keskimäärin 130€/vuosi.
Hankinnat kotiin: kodinkoneet, huonekalut, kestohyödykkeet (kuten kodintekstiilit, matot, astiat, siivoustarvikkeet, työkalut)	Jos arviointi on vaikeaa, voit käyttää alle 45-vuotiaalle yksinasuvalle henkilölle laskettua viitebudjettia*, joka on kodinkoneille, huonekaluille ja kodin kestohyödykkeille 444€/vuodessa. Huomioi, että etenkin huonekaluja saa hyväkuntoisina myös käytettynä esimerkiksi kirpputoreilta, kierrätyskeskuksista tai facebook-ryhmistä. Myös kodinkoneita kannattaa kysellä esimerkiksi kaverilta ennen kauppaa säntäämistä.
Hankinnat työntekoa varten: esim. työvaatteet, työkengät, laukut	Arvioi, paljonko joudut ostamaan tällaisia vuodessa. Usein kertaostos riittää moneksi vuodeksi.
Hankinnat: elektroniikka	Viitebudjetissa vuosittaisten elektroniikkahankintojen summaksi on arvioitu yksinasuvalle 168€.
Lehtitilaukset (myös verkkolehdet)	Laske yhteen tilaamiesi lehtien vuositilausten maksut. Verkkolehden tilaukset voi myös jakaa ystävän kanssa.
Lomat	Mitä lomien aikana kuluu tai säästyy enemmän kuin ennen? Jos teet ruokaa kotona, rahaa saattaa säästyä arkeen verrattuna. Jos taas käyt paljon ulkona syömässä, rahaa todennäköisesti kuluu arkea enemmän. Kotona tehdyn ruoan kustannusarvio on viitebudjetissa 198€(naiset)-234€(miehet)/kk. Huomioi, että loma-ajoilta saa myös palkkaa ja mahdollisesti lomarahoja.
Matkat	Pidemmät matkat lomien aikana. Matkat kannattaa ostaa ja suunnitella ajoissa, jolloin selviää yleensä pienemmillä kustannuksilla.
Silmälasit ym. muut hankinnat	Tuleeko mieleen muita hankintoja, joita sinun tulee jatkossa hoitaa?

* Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisema kohtuullisen minimin viitebudjetti 2018

Tämän listauksen tarkoituksena on kertoa tahoista, joiden puoleen voit tarvittaessa kääntyä mikäli tarvitset apua oman tilanteen hahmottamiseen tai sinulle tulee jotain ongelmia.

Vuokra ja asuminen

- Nuorisosäätiön vuokratoteja työssäkäyville ja työelämään hakeutuville 18–29-vuotiaille nuorille aikuisille. <https://www.nuorisosaatio.fi/nuorisosaatio>
- Ohjeita asumistuen hakemiseen, jos palkka ei tunnu riittävän vuokran maksuun <https://www.infopankki.fi/fi/elama-suomessa/asuminen/asumistuki>
- Asumistuen laskuri Kelan sivuilla: <https://www.kela.fi/laskurit> ja hakuohjeet <https://www.kela.fi/yleinen-asumistuki-nain-haet>
- Kuluttajaliiton maksuton asumisneuvonta <https://www.kuluttajaliitto.fi/neuvontapalvelut/asumisneuvonta/>

Työpaikalla

- Perustietoa mm. työsopimuksesta, palkoista, lomista ja työsuhteen päättymisestä Työsuojeluhallinnon verkkopalvelussa <https://www.tyosuojelu.fi/tyosuhde>
- Kattavasti tietoa työsuhteesta ja työelämän käytännöistä STTK:n työelämään.fi-sivuilla <https://tyoelamaan.fi/tyosuhde/>
- Työterveyslaitoksen Toissä Suomessa -opas on tarkoitettu maahanmuuttajille, mutta sisältää hyödyllistä tietoa kenelle tahansa työelämässä aloittavalle mm. työsopimuksista, palkanmaksusta, ammattiliitoista, työterveyshuollosta, työturvallisuudesta, työajoista, lomien määräytymisestä, irtisanoutumisesta ja työntekijän oikeuksista: https://www.ttl.fi/wp-content/uploads/2016/10/suomi_toissa_suomessa.pdf
- Syrjintätapauksessa apua ja neuvoja saa tasa-arvovaltuutetun toimistosta. Yhteystiedot ja maksuton neuvonta <https://www.tasa-arvo.fi/yhteystiedot1>
Ohjeita ja tietoa <https://www.tasa-arvo.fi/syrjinta-tyoelamassa1>

Ammattiliitto ja työttömyyskassa

- Ammattiliittoon kuulumalla saat tukea ja neuvoa ongelmatilanteisiin työpaikalla. Työttömyyskassaan liittymällä saat korkeampaa työttömyystukea, jos jäät työttömäksi. Yleistietoa ammattiliittoihin ja työttömyyskassaan kuulumisesta: <https://www.infopankki.fi/fi/elama-suomessa/tyo-ja-yrittajyys/tyontekijan-oikeudet-ja-velvollisuudet/ammattiliitot>

Hankintoihin liittyvät pulmat

- Tietoa kuluttajansuojasta <https://www.kuluttajaliitto.fi/tietopankki/ostaminen-ja-kuluttajansuoja/yleista-kuluttajansuojasta/>
- Kilpailu- ja kuluttajaviraston kuluttajaoikeusneuvonta <https://www.kkv.fi/kuluttajaneuvonta>
- Euroopan kuluttajakeskus auttaa kuluttajia rajat ylittävissä ongelmissa mm. matkustamisessa ja verkkokaupassa ja neuvoo EU-alueen kuluttaja-asioissa <https://www.ecc.fi/Tietoa-meista/neuvoja-ongelmatilanteessa/>

Vakuutukset

- Ongelmien välttämiseksi ja vahinkojen lievittämiseksi perusvakuutukset (ainakin koti-, matkavakuutus) kannattaa olla kunnossa. FINEn Nuoren vakuuttajan tietopaketista saa hyvät perustiedot siitä, minkälaisia vakuutuksia tarvitaan esimerkiksi ensimmäiseen omaan kotiin sekä esimerkitapauksia siitä, kun kaikki ei menekään niin kuin pitäisi – ja mitä vakuutus silloin korvaa. <https://www.fine.fi/media/julkaisut-2014/hupsis-2014.pdf>

Veroasiat

- Verohallinnan nettisivuilla <https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/>
- Verotietoa selkeästi selitettynä Veronmaksajien keskusliiton sivuilla <https://www.veronmaksajat.fi/Palkka-ja-elake/Verotietoa-nuorille/>

Terveys ja sairastuminen

- Työnantajalla on lakisääteinen velvollisuus järjestää kaikille työntekijöille työterveyshuoltopalvelut. Tietoa sairastumisesta, työterveyshuollosta ja mm. työuupumuksesta Työterveyslaitoksen sivuilla <https://www.ttl.fi/tyontekija/>
- Kelan ohjeet, jos sairaus kestää pidempään <https://www.kela.fi/sairauspaivaraha>

Rahankäytön suunnitteluun ja hallintaan

- Takuusäätiön työkirja tulojen ja menojen laskemiseen: https://www.takuusaatio.fi/sites/default/files/penno_selvita_rahatilanteesi_netti.pdf
- Nuorisasuntoliiton budjettilaskuri: <http://www.nal.fi/asumisen-abc/oman-talouden-hallinta/budjettilaskuri/>
- Marttojen Omat rahat -sivusto <https://www.martat.fi/marttakoulu/omat-rahats/>
- Taloudenhallintasovellus Penno www.penno.fi/home sekä sen käyttöönottovideo www.youtube.com/watch?v=pHlhtY4cyeE
- Mun Talous -verkoston Puhu Rahasta -tehtäväkirja <https://muntalous.fi/wp-content/uploads/2017/11/Puhu-rahasta-teht%C3%A4v%C3%A4kirja-verkkoversio.pdf>

Jos rahatilanne huolestuttaa ja laskuja alkaa kasaantua

- Mun Talous -verkoston Omat rahat -palvelu <https://muntalous.fi/omat-rahats/>
- Takuusäätiön Niskalenni raha-asioista -opas https://www.takuusaatio.fi/sites/default/files/niskalenni_rahasioista_netti_0217.pdf
- Takuusäätiön velkalinja ja chat-neuvonta <https://www.takuusaatio.fi/palvelumme/velkalinja-ja-chat-neuvonta>
- Kuntien talous- ja velkaneuvonta <https://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Maksut-laskut-perinta/talous--ja-velkaneuvojat/>
- Jos rahat eivät meinaa riittää, kunnan sosiaalitoimesta voi hakea harkinnanvaraista toimeentulotukea. Tätä voidaan myöntää, jos tulot jäävät pieniksi tai ovat epäsäännöllisiä. Tällöin kyseessä on täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki. Hakuohjeet löydät oman kuntasi sosiaalitoimiston sivuilta. Yleistietoa Kelan sivuilta: <https://www.kela.fi/toimeentulotuki-kokonaisuus>

Jos rahatilanne huolestuttaa ja laskuja alkaa kasaantua (jatkuu)

- Mikäli edessä on jokin isompi hankinta, huomioithan, että vakuudettomat kulutusluotot ovat usein kallista lainarahaa, joiden lyhentäminen on aina pois tulevaisuuden muusta kuluttamisesta. Jos tarvitset kohtuuehtoista lainaa, hyviä vaihtoehtoja ovat esimerkiksi 30 eri kunnassa tarjottava sosiaalinen luotto, lisätietoa: <https://www.takuusaatio.fi/hae-apua/talous-ja-velkaongelmat/sosiaalinen-luotto> sekä Takuusäätien pienlainat: <https://www.takuusaatio.fi/node/58>

Työttömyys – jos jäätkin työttömäksi

- Ilmoittaudu ensi tilassa työttömäksi TE-toimistoon, ohjeet: http://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonhakijalle/jos_jaat_tyottomaksi/index.html
- Kelan ohjeet työttömyystuen hakemisesta: <https://www.kela.fi/tyottomyysetuutta-kelasta>
- Jos kuulut työttömyyskassaan, löydät ohjeet päivärahan hakemisesta oman työttömyyskassasi sivuilta. Jos kuulut ammattiliittoon, mutta et tiedä, minkä kassan jäsen olet, kysy tätä liitosta.
- Ohjeita työttömäksi jäävälle: <https://www.infopankki.fi/fi/elama-suomessa/tyo-ja-yrittajyys/tyottomyysturva/jos-jaat-tyottomaksi>

Muita

- Nuortenlinkki-verkkopalvelusta matalan kynnyksen tukea päihdeongelmiin, riippuvuuksiin, pelaamiseen, netinkäyttöön ja mielenterveysongelmiin. <https://www.a-klinikka.fi/arkisto/nuortenlinkki-verkkosivusto-julkaistu>
- Peluurin chat ja auttava puhelin peliongelmiin parissa kamppaileville www.peluuri.fi

Yleistä neuvontaa ja tukea

- Ohjaamot: alle 30-vuotiaille tarkoitettu paikka, jossa saa maksutonta apua ja tukea monenlaisiin asioihin opiskelusta ja työllistymisestä asumiseen ja kaikkeen näiden väliltä. <http://ohjaamot.fi/mista-oikein-on-kyse->
- Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut: henkilökohtaista ohjausta, neuvontaa ja tukemista monenlaisissa elämäntilanteissa. Paikkakuntakohtaiset yhteystiedot: <http://www.koordinaatti.fi/fi/toimipisteet>